

Ἡ χρησιμοποιηθεῖσα μελάνη τοῦ ἀποστολέως εἶναι χρώματος φαιοῦ πρὸς τὸ μέλαν. Εἰς τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν τοῦ φ. 134r ὑπάρχει γεγραμμένη διὰ μεταγενεστέρως γραφῆς ἡ φράσις : *Emanuelis Malaxi*

β Τὰ ὑδατογράμματα.

Τὸ ἐν λόγῳ φύλλον χάρτου φέρει ὡς ὑδατόγραμμα ἄγγελον προσευχόμενον, καὶ contremarque τριφύλλιον ὃ μίσχος τοῦ ὁποίου καταλήγει εἰς τὸ μέσον καθέτου πρὸς αὐτὸν γραμμῆς, φερούσης εἰς μὲν τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς τὸ γράμμα T, εἰς δὲ τὸ δεξιὸν τὸ γράμμα C. Τὸ ὑδατόγραμμα τοῦτο εἶναι βενετικῆς προελεύσεως³⁴ καὶ ἀνάγεται εἰς τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος³⁵.

III.

α Ἐξωτερικὴ περιγραφή.

Τὸ φ. ὑπ' ἀριθμὸν φ. 135 εἶναι ἓν μόνον. Ἔχει ὕψος 31.00 ἑκατοστῶν καὶ πλάτος 22,3 ἑκατοστῶν. Ἡ γραπτὴ ἐπιφάνεια εἶναι 21.00 ἑκατοστῶν πλάτους καὶ 16.00 ἑκατοστῶν ὕψους.

Ἡ μελάνη εἶναι φαιοῦ ἀνοικτοῦ χρώματος πρὸς τὸ ἐρυθρόν. Εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν τμήμα τοῦ φ. 135r εὐρίσκεται ἀναγεγραμμένη ἡ ἐξῆς φράσις : *Eiusdem Malaxi*.

β Τὰ ὑδατογράμματα.

Τὰ ὑδατογράμματα τοῦ παρόντος φύλλου χάρτου εἶναι εἰς κύκλος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τετράγωνον μὲ κοίλας τὰς τέσσαρας πλευράς του καὶ ἐφαπτομένας τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου. Ἐντὸς τοῦ τετραγώνου εὐρίσκεται ἀστήρ μὲ ἑξ ἀκτίνας, ὃ ὁποῖος τέμνεται ὑπὸ μιᾶς κατακορύφου εὐθείας γραμμῆς, ἥτις διασχίζει ἐπίσης καὶ τὸν κύκλον. Τὸ ὑδατόγραμμα τοῦτο εἶναι ἰταλικῆς προελεύσεως³⁶ καὶ ἀνάγεται εἰς τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος³⁷.

34. Βλ. C. M. Briquet, *Les Filigranes*, III, ἐνθ. ἄνωτ., τὸ ὑδατόγραμμα ὑπ' ἀριθμὸν 633 τοῦ ἔτους 1553 βενετικῆς ἐπίσης προελεύσεως.

35. Βλ. C. M. Briquet, *Les Filigranes*, I, ... ἐνθ. ἄνωτ..., τὸ λῆμμα *Ange*, σελ. 44 ἐπ.

36. Βλ. C. M. Briquet, *Les Filigranes*, I, ἐνθ. ἄνωτ., τὸ λῆμμα *Étoile*, σελ. 348 ἐπ.

37. Βλ. C. M. Briquet, *Les Filigranes*, III, ἐνθ. ἄνωτ..., τὰ ὑδατογράμματα ὑπ' ἀριθμὸν 6096 καὶ 6097, τὰ ὁποῖα ὁ Briquet ἐντοπίζει ἀντιστοίχως εἰς τὰ ἔτη 1559-61 καὶ 1566-7

3. Τὸ κείμενον τῶν χειρογράφων τοῦ Μ.

I.

(α) Vat. gr. 2124, φ. 133r.

- /¹ + Τιμιώτατοι μισέρ μανούσω καὶ μισέρ τζονάνη τὴν ἐφεντία σ(ας) δουλικῶς
 /² προσκυνῶ. ἐπροέγραψα διὰ τὸν μισέρ ἱππόλιτον τὸν βάρελη ὅτι οὔτε τὰ χαρτιά
 /³ ἔστειλε οὔτε γραφῇ, οὔτε λόγον, μόνον καθὼς εἶπα τῆς ἀφεντίας σου
 /⁴ ὅταν ἔστειλε τῇ γραφῇ του ὅπου ἔγραφε ὅτι ἔστειλα τὰ βιβλία εἰς τὸν
 /⁵ ἄρχων τὸν φιλάρετον, ἀπὸ τότε τὸ εἶπα ὅτι τοῦτο γελασμός ἐναι
 /⁶ ἔσσοντας ὅπου δὲν ἔγραφε μήτε τὸν καραβοκύρη ὅπου τὰ ἔστειλε,
 /⁷ μήτε εἰς ταῖς πόσες τοῦ μηνὸς καὶ ἀπὸ τότε ὡσὰν τὸ εἶπα τὸ ἐ-
 /⁸ γνώρισα ὅτι πῶς μᾶς γελάη. καλλὰ καὶ δὲν ἐγέλασεν ἄλλον τιν(ὰν)
 /⁹ οὐδὲ ἐζημίωσε μόνον ἐμέ, καὶ δόξα σοι ὁ θ(εός)ς ὅπου μὲ παιδεύει
 /¹⁰ καθ' ἡμερηνῶς διὰ τὰς ἀμελλιὰς μου δυστυχία τῇ δυστυχία, καὶ ζημία τῇ
 /¹¹ ζημία εἰς τὸν
 /¹² πολλῇ μου κόπον καὶ ἀναστεναγμόν, νὰ ζήσω τὰ παιδιά μου
 /¹³ τὸν τιμιώτατον κυρὸν κωνσταντὴν ἐν κ(υρί)ῳ προσαγορευόμε(εν) [ἀπὸ τὴν
 /¹⁴ ῥώμη]
 /¹³ ἀπὸ τὴν ἀγκώναν, ἰουλ(ίου) ἱεη
 /¹⁴ τὸν κυρὸν ἀντώνη καὶ τὸν κυρὸν ἀλέξη χερετίζω
 + μανουήλ ὁ μαλαξός.

(β) Vat. gr. 2124, φ. 133αν

- /¹ Al magnifico manoel p(r)onotari
 /² in la libreria di sua S(anti)ta
 /³ In roma
 /⁴ roma.

II.

(α) Vat. gr. 2124, φ. 134r.

- /¹ Τιμιώτατε λογιώτατε μισέρ μανουήλ προβατάρη τὴν ἀφεντία σου δουλικῶς
 /² προσκυνῶ
 /³ καὶ δέομαι τοῦ Θεοῦ ἵνα δοίη τῆς σῆς λογιώτητος ζωὴν μακρὰν εἰρήνην καὶ
 /⁴ εὖρω-
 /⁵ στίαν εἰς ὠφέλει(αν) ἐμοῦ τοῦ σοῦ δούλου ἐγὼ ὡς οἶδας πρῶτον εἰς θ(εὸ)ν
 /⁶ ἔχω τὰς ἐλ-
 /⁴ πίδας μου, δεύτερον εἰς χεῖρας σου ἐπροέγραψα σοι ὅτι διὰ τὰ 19 σκουδα τοῦ
 /⁵ σπανιόλου ἄφηκα τὸ σκρίτω τῆς σῆς τιμιώτητος εἰς χεῖρας μισέρ νικολῶ
 /⁶ τοῦ κούβλη τοῦ ἀναπλοιωτη, ὁ ὁποῖος καθέζεται εἰς τὸν σὰν λουρέντζω

/⁷ καὶ [ἀξιῶ ἔ] ἔλαβα τόσα χαρτία τῆς στάμπας καὶ ἐστήσαμεν διὰ ὅλον
 /⁸ τὸν νῦν μάϊον μῆνα νὰ λάβῃ τὰ αὐτὰ σκοῦδα καὶ ἀξιῶ τῇ σῇ
 /⁹ τιμιώτητι εἰς τὰ πολλὰ ἀγαθὰ ἅπερ ἐποίησας εἰς ἐμὲ ποίησον καὶ
 /¹⁰ τοῦτο καὶ λάβε κόπον καὶ ἀνάγκασον τὸν σπανιόλον, ἵνα δώσῃ τὰ
 /¹¹ σκούδα εἰ δὲ βίασον τὸν ἐγγυητὴν του, καὶ ὁ σπανιόλος διὰ τὴν
 /¹² ἐντροπῇ του διὰ νὰ μηδ(έν) ἔμπῃ εἰς φυλακὴν ἐκεῖνος ὁ ἐγγυητῆς του
 /¹³ θέλει κάμῃ πᾶσα τρόπον νὰ τὰ δώσῃ καλλὰ καὶ ἡμε βέβαιος
 /¹⁴ ὅτι πρὶν περὶ νὰ γράψω τῆς ἀφεντίας σου θέλεις τὰ ἔχῃ ὅλλα
 /¹⁵ διορθωμένα καὶ ἂν πολλάκις καὶ δὲν ἔχει ὅλλα νὰ τὰ
 /¹⁶ δώσῃ, λάβε μέρος ἐξ αὐτὰ καὶ ἀπέστειλε τὸν αὐτὸν μισερ νικολῶ
 /¹⁷ καὶ πάλιν, ὅταν λάβῃς τὰ ἐπίλοιπα ἀπέστειλεν μὴ ἀπο-
 /¹⁸ τύχῃ τῆς αἰτήσεως δέομαι πρὸς θεὸν ὃς διαφυλάττει καὶ συν-
 /¹⁹ τηροῖ τὴν σὴν τιμιώτητα ἄνοσον καὶ ὑγιᾶ καὶ ἀνωτέραν
 /²⁰ Ἐκ παντὸς λυπηροῦ εἰς ἐτῶν πολλῶν περιόδους ἀμὴν
 /²¹ διὰ τὸ εἶναι οἱ κ(αι)ροὶ ἐναντίοι δὲν ἐμισεύσαμεν ἕως τοῦ νῦν
 /²² τὸν πρῶτον καιρὸν ὅπου νὰ κάμῃ μισεύομεν
 /²³ μαῖω 11 ἀπὸ τὴν βενετίαν
 /²⁴ τὸν εὐλαβέστατον κ(υρὸν) μερκούριον καὶ τὸν ἐντιμότατον γέροντα προσκυνῶ
 /²⁵ ἔλαβεν ὁ μισερ ἱππόλιτος τὰ πριβιλέγια ὅπου ἔστειλεν
 /²⁶ +μανουήλ ὁ μαλαξὸς ὁ σὸς δοῦλος τὸν μισερ κόσμω καὶ τὸν
 /²⁷ ἀντώνη χαιρετῶ ἄνευ τινὸς ἐναντίου ὁ μὴ δωκῆς ἡμῇ αὐτόθι
 /²⁸ διὰ ὅλον τὸν ἐρχόμενον μάρτιον μῆνα.

(β) Vat. gr. 2124, φ. 134av

/¹ Al Mag(nifi)co m(ise)r manuel provatario grecho
 /² scrittor d(e)la libreria apostolicha
 /³ in burgo d(i) Roma
 /⁴ ἐντιμοτάτω μισερ μανουήλ τῷ προβατάρῃ
 /⁵ τῷ γραφεῖ τῆς βιβλιοθήκης
 /⁶ τῆς ἀποστολικῆς.
 /⁷ εἰς τὸν μποῦργον τῆς ῥώμης
 /⁸ in burgo d(i) roma.

III.

Vat. gr. 2124, φ. 135r.

/¹ +Εἰς δόξαν Χριστοῦ ἀμὴν 1560 μαρτίῳ 24 ἐνταῦθα ἐν τῇ ῥώμῃ ἐγὼ μανουήλ
 /² ὁ μαλαξὸς ἄφηκα εἰς χεῖρας τοῦ λογιωτάτου μισερ μανουήλ τοῦ προβατάρῃ ἕνα

/³ σκρίτω διὰ σκοῦδα χρυσὰ εἴκοσι ἤτοι 20, τὰ ὅποια μοῦ τὰ χρεοστεῖ μισερ
 /⁴ ἰάκωβος ὁ δεκανὸς τῆς εὐγένας καὶ ἀφήνω τὸν αὐτὸν μισερ μανουήλ ἐπίτροπον
 /⁵ μου νὰ λάβῃ καὶ περιλάβῃ τὰ αὐτὰ σκοῦδα καὶ νὰ ἔχει ἐξουσίαν ὁ αὐτὸς μισερ
 /⁶ μανουήλ ὡς ἐπίτροπος μου ἐγκαλέσαι τὸν αὐτὸν μισερ ἰάκωβον λαβεῖν τὰ αὐτὰ
 /⁷ σκοῦδα καὶ λαβόντας αὐτὰ νὰ τὰ ἀπεστείλῃ εἰς τὴν βενετίαν, ἐκεῖ ὅπου θέ-
 /⁸ λω τοῦ γράψῃ καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ σκοῦδα νὰ ἐξοδιάσει μισῶ σκούδω
 /⁹ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων ἀναργύρων τῶν θαυματουργῶν καὶ ἂν κάμνῃ χρεῖα νὰ
 /¹⁰ ἐξοδιάσῃ καὶ εἰς τὴν κρίσιν καὶ εἰς τὸν κουριέρη ὅπου θέλει δώσῃ τὰ αὐτὰ
 /¹¹ σκοῦδα νὰ ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐξοδιάσῃ καὶ διὰ τὸ βέβαιον ἐγένετο τὸ
 /¹² παρόν μου ἰδιόγραφον γράμμα ἐγγράφως εἰς ἀσφάλειαν
 +ὁ ἄνωθεν μανουήλ ὁ μαλαξὸς ἔγ(ραφα) καὶ ὑπ(ε)γρ(αφα).

4. Παρατηρήσεις

1. Ἐντυπωσιακὴ εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῶν ἀνωτέρω κειμένων μὴ τήρησις ὀρθογραφικῶν κανόνων. Τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτος δὲν ἐστερεῖτο παιδείας —νομικῆς μάλιστα— καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ ἀνάληψις τοῦ ἔργου τοῦ νοταρίου ἀπῆτει προπαρασκευὴν τινα περὶ τὰ γραμματικὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ μακρὰ ἄσκησις τοῦ ἔργου θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ συμπληρώσει ἐν τινι μέτρῳ τὰ κενὰ τῆς προπαρασκευῆς, συνεκτιμώμενον μὲ τὸ δεδομένον τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν γραμματικῶν σφαλμάτων εἰς ἐντόσον ἐντόνως «λογιωτατικόν» γλωσσικὸν ἰδίωμα εὐνοεῖ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐλαχίστη ἀπεδίδετο εἰς τὴν «γραμματικὴν» σημασία.

2. Ἐνῶ εἰς τὸ τρίτον ἐγγράφον ἡ χρονολόγησις εἶναι πλήρης, εἰς τὰ δύο πρῶτα ὑπάρχει σημείωσις μόνον ἡμέρας καὶ μηνὸς οὐχὶ δὲ καὶ ἔτους. Μία ἐξήγησις δύναται νὰ εἶναι ὅτι ἐνῶ τὰ δύο πρῶτα (ἀπλὰι φιλικαὶ ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς πρόσωπον ἢ μετὰ τοῦ ὁποίου προσωπικὴ ἐπαφὴ προσφάτως μόλις εἶχε διακοπῇ) ὑπέθετον γνωστὸν τὸ ἔτος (δι' ὃ καὶ παρελείφθη ἡ ἀναγραφὴ του) τὸ τρίτον ἐγγράφον, ἔχον ἐπισημότερον χαρακτῆρα (παροχὴ πληρεξουσιότητος) ἐντεῦθεν δὲ ἀπευθυνόμενον καὶ πρὸς τρίτους ἦτο ἀπαραίτητον νὰ φέρῃ πλήρη χρονολόγησιν.

3. Ἡ προηγουμένη παρατήρησις ὁδηγεῖ καὶ εἰς τὰς ἐξῆς, περαιτέρω ὑποθέσεις: α) Ὁ Μ. εὐρέθη εἰς τὴν Ρώμην (ἄγνωστον ἂν πρὸ τῆς ὀνομασίας του ὡς «νοταρίου» ἢ μετ' αὐτὴν - πιθανότερα ἐκδοχὴ εἶναι ἡ πρώτη) ἐκ τινος ἀφορμῆς, παραμείνας δὲ ἐκεῖ ἀπησχολήθη ὡς γραφεὺς εἰς τὴν Βατικανὴν Βιβλιοθήκην, ὅπου καὶ θὰ ἐγνώρισε τὸν Μαν. Προβατάρην, καταστάντα τὸ ἐγγύτερον πρὸς αὐτὸν (τὸν Μ.) φιλικὸν πρόσωπον, ἀφοῦ εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθη οὗτος ὅχι μόνον μέριμναν περὶ ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων του (ἐπιστολαὶ) ἀλλὰ καὶ πληρεξουσιοδότησιν δι' εἰσπραξίν καὶ διαχείρισιν χρημάτων ἐξ ἀπαιτήσεως κατὰ τρίτου (τρίτον ἐγγράφον). β) Ἡ πληρεξουσιοδότησις